

NORGES HØYESTERETT

Den 29. april 2005 avsa Høyesterett dom i

HR-2005-00676-A, (sak nr. 2005/302), straffesak, anke,

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Rune Høgberg)

mot

A (advokat Odd Rune Torstrup)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Gussgard**: Saken gjelder straffutmåling for simpelt ran, straffeloven § 267, jf. § 268 første ledd, spørsmål om samfunnsstraff.
- (2) Stavanger tingrett avsa 5. november 2004 dom der A, født 0.0.1985, ble dømt for forbrytelse mot straffeloven § 267 jf. § 268 første ledd til samfunnsstraff i 360 timer og til å betale erstatning til Shell Vardeneset Bilsenter med kr 20 116,50.
- (3) Rogaland statsadvokatembeter anket til Gulating lagmannsrett, prinsipalt over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, subsidiært over straffutmålingen. Det ble gjort gjeldende at forholdet måtte subsumeres som grovt ran, og at det i alle tilfelle skulle ha vært reagert med ubetinget fengsel. Dom ble avsagt 11. februar 2005. Lagretten hadde svart nei på spørsmål om ranet var grovt. Domsslutningen lyder slik:
 - ”1. **A, født 0.0.1985, dømmes for overtredelse av strl. § 267 jfr. § 268, 1. ledd, til samfunnsstraff i 360 – trehundreogseksti – timer med en gjennomføringstid, tilsynstid og med en subsidiær fengselsstraff på 1 – ett – år og 3 – tre – måneder. Til fradrag i straffen går 1 – en – dag for utholdt varetekt.**
 2. **A dømmes til å betale kr. 20.116,50 – tjuetusenethundreogseksten 50/100 – til Shell Vardeneset Bilsenter innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.”**
- (4) Dommen ble avsagt under dissens. To av lagdommerne mente at straffen burde settes til fengsel i ett år og to måneder, herav seks måneder betinget.
- (5) Påtalemyndigheten har anket over lagmannsrettens straffutmåling og har anført at straffen bør være ubetinget fengsel.

- (6) Jeg er kommet til at anken må tas til følge.
- (7) I lagmannsrettens dom er det lagt til grunn at domfelte et par uker før ranet fant sted, tenkte på å løse sine pengeproblemer gjennom et ran, og da eventuelt av en bensinstasjon i Dusavik. Natt til 11. februar 2004 dro han dit og brakte med seg en gassdrevet luftpistol som han hadde kjøpt et halvt år tidligere. Han så at stasjonen var betjent med bare én person. Han ventet bortimot en time, bestemte seg så for å rane bensinstasjonen og gikk inn da han så at det ikke var kunder der. Han hadde hette over hodet, skjerf foran ansiktet og hansker. Han kontrollerte at luftpistolen ikke var ladd. Det videre hendelsesforløp er beskrevet slik:
- ”Han entret bensinstasjonen og gikk bort til disken, hvor nattbetjent B sto bak denne med ryggen til inngangen. Da B snudde seg var tiltalte kommet nær bort til disken. Tiltalte rettet pistolen mot B. Han holdt den i høyde med disken – dels med hånden hvilende på selve disken. Han hadde fingeren på avtrekkeren. Han holdt frem bagen og sa ”penger, penger”. B tok kassebeholdningen på vel kr. 1000,- og la denne i bagen. Tiltalte sa deretter ”telekort” og B la 17 stk. telekort opp i bagen. Til sist sa tiltalte ”røyk” og B la ca. 20 pakker sigaretter i bagen. Tiltalte sa ikke mer og han gikk deretter rolig ut av butikken og la så litt etter på sprang bort til bilen.”**
- (8) Domfelte solgte de fleste telekortene. Politiet fant frem til en av kjøperne, som ledet politiet til domfelte. Nummeret på domfeltes bil var blitt registrert i en bomstasjon i Dusavik den natten ranet skjedde, og hjemme hos ham fant politiet både pistolen og de klærne han hadde brukt. Tross dette nektet han i første omgang å ha hatt noe med ranet å gjøre. Etter samtale med forsvarer erkjente han det hele.
- (9) Ved straffutmålingen la lagmannsretten til grunn at ranet lå ”i det øvre grenseområdet av simpelt ran opp mot grovt ran”. Denne vurderingen er jeg enig i. Planleggingen, maskeringen og bruken av en luftpistol som fremtrådte som en vanlig pistol, er momenter som begrunner dette, og er klart straffskjerpende.
- (10) Det er foretatt personundersøkelse av domfelte. Da ranet ble begått, gikk han på videregående skole. Han fremstår som en vanlig, grei gutt med godt forhold til familie og venner, uten nevneverdige problemer. Han avtjener for tiden militærtjeneste og får godt skussmål derfra.
- (11) Lagmannsrettens flertall har lagt avgjørende vekt på domfeltes personlige forhold. Således heter det i dommen:
- ”Handlingen fremstår som en urasjonell og ubetenksom handling av klart engangskaraktar som ligger langt utenfor tiltaltes øvrige livsførsel. Han har et relativt lavt selvbilde og dette vil neppe bli styrket ved et fengselsopphold. Flertallet har videre lagt vekt på at soning av ubetinget fengselsstraff vil kunne påvirke tiltaltes muligheter negativt mht. å fullføre sin utdannelse. Det legges også vekt på at samfunnsstraff – med tett familiær oppfølging – etter all sannsynlighet vil gi størst sikkerhet for at lovovertrædelsen forblir et engangtilfelle. Forøvrig viser flertallet til at tiltalte tidligere er ustraffet og at han kun var 18 år på gjerningstidspunktet.”**
- (12) Med henblikk på å oppnå at domfelte i fremtiden avstår fra slike straffbare handlinger, er jeg enig i at samfunnsstraff fremstår som en tilstrekkelig og hensiktsmessig reaksjon. Men etter min mening må andre hensyn få en dominerende innflytelse ved straffutmålingen. For å synliggjøre hvor alvorlige slike forbrytelser er, og for å forsøke å begrense denne

grove og samfunnsskadelige kriminalitet, mener jeg det må reageres med en lengre, ubetinget fengselsstraff. Bensinstasjoner og kiosker er utsatte nattetider. Å stå overfor en maskert raner med pistol vil gi den som opplever dette en sjokkopplevelse, som kan medføre alvorlige psykiske skadevirkninger. Etter min vurdering skal det noe helt spesielt til for å kunne reagere med samfunnsstraff for ran som dette. Tiltaltes alder på gjerningstidspunktet – 18 år og ca. seks måneder – kan ikke i seg selv begrunne samfunnsstraff.

- (13) Straffutmåling for ran av kiosker og bensinstasjoner er drøftet av Høyesterett blant annet i Rt. 2000 side 400 og Rt. 2000 side 1852, som begge gjaldt grove ran. I den første avgjørelsen ble det vist til tidligere uttalelser om at straffene i økende grad burde avspeile likheten med ran av banker og postkontorer. I den andre var det lagt fram materiale som viste utviklingen i antall saker, og det heter om dette:

”Aktor har fremlagt materiale fra Statistisk Sentralbyrå som viser en sterk økning i tallet på etterforskede grove ran. I 1999 ble det således etterforsket 275 grove ran, mens antallet i 1995 - 1998 varierte mellom 170 til 192 per år. Tallet på etterforskede simple ran viser samme utvikling. Tallet på anmeldte ran/grove ran av forretning/kiosk viser en tilsvarende tendens. Det er også lagt frem opplysninger som viser en økning i tallet på anmeldte ran/grove ran av forretning/kiosk i første halvår 2000 sammenlignet med tilsvarende periode i 1999.

Slik jeg ser det, står vi her overfor et økende samfunnsproblem. Ran av kiosker, bensinstasjoner og forretninger finner ikke sjelden sted på tidspunkter hvor det bare er én ansatt til stede, og medfører ofte psykiske ettervirkninger hos den eller de som har opplevd det. Etter mitt syn tilsier hensynet til allmennprevensjonen at det reageres med ubetinget fengsel av lengre varighet for slike ran, jf. Rt. 2000 side 400.”

- (14) Det er lagt fram statistiske opplysninger som viser utviklingen av anmeldte ran i tiden mellom første halvår 2000 og første halvår 2003. Det årlige antall har holdt seg noenlunde på samme nivå som i de nærmeste årene før, og viser ingen ytterligere negativ tendens.
- (15) Når det så gjelder den konkrete straffutmålingen, tar jeg utgangspunkt i den subsidiære fengselsstraffen på ett år og tre måneder. Det anser jeg for et riktig nivå, da også tatt i betraktning det formildende moment at det her foreligger en tilståelse som har hatt en prosessøkonomisk betydning. Under en viss tvil er jeg kommet til at seks måneder av straffen kan gjøres betinget. Jeg har da lagt vekt på domfeltes unge alder, at han tidligere var ustraffet, og at han er i en livssituasjon der det er viktig at han ikke holdes borte fra utdanning og hjemmemiljø for en altfor lang periode.
- (16) Jeg stemmer for denne

DOM :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 3 – tre – måneder.

Fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder av straffen utsettes etter reglene i straffeloven §§ 52–54 med en prøvetid på 2 – to – år.

I den ubetingede del av straffen fragår 1 – en – dag for varetektsfengsel.

- (17) Dommer **Coward**: Jeg er kommet til at anken bør forkastes. I likhet med den enstemmige tingretten og flertallet i lagmannsretten – alle fire legdommere og én fagdommer – mener jeg altså at det er grunnlag for å reagere med samfunnsstraff.
- (18) Jeg er ikke uenig med førstvoterende i at overfor ran av bensinstasjoner og kiosker har allmennpreventive synspunkter stor vekt, og at utgangspunktet er at det må reageres med ubetinget fengselsstraff. Men etter min mening er det i vår sak trekk ved gjerningspersonen og ranshandlingen som gjør at utgangspunktet kan fravikes.
- (19) Den domfelte var ung – 18 og et halvt år gammel – på gjerningstidspunktet, og flertallet i lagmannsretten beskriver ranet som ”en urasjonell og ubetenksom handling av klart engangskarakter som ligger langt utenfor tiltaltes øvrige livsførsel”. Ranet var riktignok, slik lagmannsretten skriver, ”i noen grad planlagt”, men en enstemmig lagmannsrett uttaler også at det hadde ”ikke et profesjonelt preg”. Våpenet som ble brukt, virket utvilsomt skremmende for den fornærmede, men det er tross alt et moment at den domfelte hadde sjekket at det ikke var ladd, slik at det ikke var noen risiko for at det kunne gå av ved et uhell. Riktignok betegner lagmannsretten ranet som ”i det øvre grenseområdet av simpelt ran”, men lagretten hadde altså ikke vært villig til å ta til følge påtalemyndighetens anke for å få ranet subsumert som grovt. Jeg peker i denne sammenhengen på at det fremgår av førstvoterendes votum at de to høyesterettsavgjørelsene fra Rt. 2000 som hun viser til, begge gjaldt grove ran.
- (20) Ingen synes å ha ment at soning av en lang fengselsstraff kan ha noen positiv virkning for denne domfelte. Når det da gjelder en såpass ung og tidligere ustraffet lovovertreder, og ranshandlingen ikke var grovere enn den var, er jeg enig med lagmannsrettens flertall i at man bør velge samfunnsstraff som den reaksjonen som her må ventes å gi størst sikkerhet for at lovbruddet forblir et engangstilfelle.
- (21) Dommer **Støle**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Gussgard.
- (22) Dommer **Flock**: Likeså.
- (23) Justitiarius **Schei**: Likeså.
- (24) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år og 3 – tre – måneder.

Fullbyrdelsen av 6 – seks – måneder av straffen utsettes etter reglene i straffeloven §§ 52–54 med en prøvetid på 2 – to – år.

I den ubetingede del av straffen fragår 1 – en – dag for varetektsfengsel.

Riktig utskrift bekrefte: